

KIS-672 – Gl. banal

(GE – 24 02 00)

En orin an termen emañ Gl. *ban* (1180) o tont eus ar frankeg, a dalvezas da gentañ kement ha gourbonnadur (un urzh pe ur berz) ; d' an eil e teuas ar ger da arouezñ hollad ar vilourion e gwazoniezh un tiern hag erfin hollad an dud a yae d'ober ur stroll er gevredigezh — hiziv n' en kaver ken nemet e bommoù idiomatek evel “*le ban et l'arrière-ban*” “an holl gwitibunan eus ur rumm tud”, “*mettre qq. au ban (d' un groupe)*” “ezkaelañ ub., berzañ an darempredoù gantañ”.

An deverad Gl. *banal* (1286) a spize an endalc'hioù hag ar gwirioù boutin d'ur stroll : an endalc'h hag ar gwir da ober gant ur forn, ur vilin, h.a., alese an termenoù *four banal, moulin banal* — kevatalioù brezhonek : *kenforn, forn voutin, kenvilin* (ha *kemmeilh*, anv ar pennkêr nesañ da 'm zi war lez an Aon, panellet ‘*Quimill*’).

Abaoe daou gantved ez eus c'hoarvezet ur rikladur o tisoc'h da reiñ da Gl. *banal* ur steriegezh, eeun da welout gant an didro ez arverer ar ger, kemplezh da gavout pa glasker e zespizañ : splannañ merk e gemplezhded eo ar bec'h a vez ouzh e dreiñ ; ken amgevazas e hañvale bezañ d'an allyezherion ar c'hevatalioù a lunient diwar o glad m' o deus hogos an holl amprestet ar ger gallek. E se, e-kichen *commonplace, trite* e ra ar saoznegerion gant *banal* ivez ; heñvel dra evit an alamanegerion en desped d'an aridennad hanc'herioù o deus iset da argas *banal* : *langweilig* "borodus", *platt* "plat, diforz", *abgedroschen* "torkulet", *witzlos* "dizeur, difent", *flach* "plaen, kompez", *alltäglich* "pemdeziek, oberat" ; ken teusk all eo berzh ar spagnolegerion gant *vulgar, común* hag ar gembraegerion gant *cyffredin* ha *sathredig*.

Ar vrezhonegerion diouzh o zu ne choment ket war-lerc'h, hep ma ve bastusoc'h o argeziadoù eget ar goveliadoù er yezhoù all : *dister, dizihued, disasun* (VALL.), *boutin, boutinek, diforz, diforzhek, pemdeziek, astut* (PRED.). Pep hini eus an termenoù-mañ a samm un arvez eus steriegezh Gl. *banal*, hini avat ne dizh dec'heriañ ar c'heal kreiz anezhi.

Kentañ kammed enta hon eus d' ober eo klask digej ar c'heal kreiz-se. Yann-Baol AN NOALLEG a lavare din er pellgomz dec'h da noz ez eo ar *banal* ur meizad dinodet er c'hevredigezhioù greantel. Gant ur stadadenn damheñvel eo degouezhet ar

prederour egiptat SAMI-ALI, bet bredelfenner en e vro c'henidik kent dont da embreger ar vicher e Paris. An emziviz gant Yann-Baol en deus va degaset da zigeriñ a-benn ar fin al levr¹ a embannas ar prederour ugent vloaz 'zo hag a c'hortoze abaoe war un astell eus va levraoueg.

“E-doug va buhezad bredelfenner en Egipt, ne 'm eus kejet gant gouziviad ebet o tiskleriañ « ne hunvree ket ». En ur vro ma 'z a en ur ser an hunvreal gant un embreg kevredigezhel eus an dieulañ, ma hunvre zoken alies un den en erlec'h ouzh un den all, ez eo dreist reiz e c'hallfed bezañ troc'het diouzh an errizhañ. Un troc'h hemañ a gaver splann koulskoude e Kornog, dreist-holl gant ar glañvourion « vredkreudel » a zoareer evel « emzelvus ». Petra e teu neuze da vezañ ganto an hunvreal hag e gevatalioù deizvreal [an hunerrizhañ hag an dihunerrizhañ] ? Anat eo ne zeuy ket ar respont dre zeskrivañ ur c'hleñvedadur a garfed ma ve spesadelañ gwellañ, a zigemperzhier avat diouzh ar rizh kevredigezh ma c'hoarvez. Dav oa ledanaat an diarsell arlakadel betek amgant an denoniezh vredelfennadel war-benn sevel ar gudenn wirion : pe staelad zo d' an hunvreal en ur gevredigezh a rizh kalvezour ? Meizad ar banal zo roud ar vaezienn da ergerzhout.

“Amkan kentañ an ergerzh eo dizoleiñ, en oadvezh goudefreudel, pezh a dalvez an trefu er sevenadur : n' eo ket, evel ma soñje da Freud e 1929, sourusted luzad ar marv e kalon kevredigezh Kornog, met ar mestroniadur diabarzh anezhi gant ur galloud hebanv oc'h azdedaoliñ e par an hinienn an nerzhoù azasaat a gas d'ar c'hemplegerez. Hemañ zo ar sujidigezh a c'hrad vat d'ur patrom kulturel oc'h engronnañ an devezout hag ar c'hantaezañ hag aet d'un aotrouniezh seul e fedusoc'h ma chom dibersonel.”²

¹ SAMI-ALI, *Le banal*, dastum. Connaissance de l'inconscient, Gallimard, 1980.

² “Durant mon expérience analytique en Égypte, je n'ai pas rencontré de patients déclarant « ne pas rêver ». Dans un pays où le rêve se double d'une pratique sociale de l'interprétation, où il est même fréquent de rêver en lieu et place d'un autre, il paraît impensable qu'on puisse être coupé de la vie onirique. C'est cependant ce qui frappe en Occident, surtout chez les malades « psychosomatiques » qu'on qualifie d'« opératoires ». Que deviennent dans ce cas le rêve et ses équivalents diurnes ?

Il est évident que la réponse ne se trouve pas au niveau de la description d'une pathologie qu'on voudrait aussi spécifique que possible mais qu'on n'isole pas moins du type de société dans laquelle elle s'inscrit. Il fallait donc élargir la perspective théorique aux dimensions de l'anthropologie psychanalytique afin de poser la vrai problème : quel est le statut de l'activité du rêve dans une société de type technologique ? Le concept de banal désigne le champ à explorer.

Ar *banal* a zeu enta da gemer renk e-kichen ur meizad arnevez all bet digejet gant HEIDEGGER : Al. *das Man* (Br. *an nen*, Gl. *le on*), anezhañ “an nerzh a ra dimp gwezhiañ evel ma wezh *an nen*, dezevout evel ma tezev *an nen*, h.a., o stalañ ennomp ur me andiles, dibersonel”¹. “Ar *Man*, nad eo a-benn ar fin *nikun*, zo naouus da furn eizhañ ar vuhez voutin. [...] *Eñ* eo ha n'eo ket *me* gouzrec'h gwirion ar vuhez pemdeziek.² En hon arglask d'ur c'hevatal brezhonek da Gl. *banal* emamp enta heñchet etrezek an termen o talvout war un dro "forzh petra, forzh piv" ha "nikun" : *neb*. Aet eo endeo da gedrann evit luniañ termenoù a C'hramadeg : an *nepgour* eo ar furn orek a ya war-lerc'h ne vern pe raganv gour ; a Fizik : *nebahelek* eo ar c'horf en deus an hevelep perzhioù fizikel diouzh nep roud en egor ; a Brederouriezh : *nebek* eo an erganad, hervez HEIDEGGER, dre ma c'haller e zezgeriañ a-zivout beziadoù forzh pe ziforc'h a ve etrezo³. Br. *neb* o tougen an durc'hadur ster nesañ da geal kreiz Gl. *banal*, pe amc'her stagañ outañ evit degouezhout gant an termen brezhonek a c'hallimp kinnig da gevatal d'an termen gallek ? Oc'h argerzhañ dre zarnod ez on manet gant al lostger *-ant*. Hemañ, nebeut korvoet betek agentaou, zo neoazh durc'hadurioù ster o kregiñ da zispakañ dioutañ endeo er yezh arnevez.

“Cette terminaison est longtemps restée vivante. Ex. br. moy. *egorant* « immense », Barge 121 ; rad. **egor* (cf. *igueriff* « ouvrir », *ygor-et* « ouvert » DEBM 269, 280), *strivant* « empressé », de *striff* (mod. *striv*, *strif* « lutte, effort » Nouelou 261, 266 etc.), le vann. mod. *berùant* « bouillant », Verbe Bret. 149. L'influence de la terminaison française *-ant* a pu aider à la conservation de cette terminaison.

“*Note*. *-ant* est issu d'une ancienne terminaison de participe. Ex. gall. *meddiant* « possession », gall. moy. *derewant* « puanteur », mod. *drewiant* W. Gr. 232, VGK 2, 47-8” (L. FLEURIOT, *Le Vieux Breton, Éléments d'une grammaire*, p. 348).

“Cette exploration vise principalement à découvrir ce que signifie, à l'ère post-freudienne, le malaise dans la culture : non pas, comme le pensait Freud en 1929, prévalence de la pulsion de mort au sein de la société occidentale, mais domination interne par un pouvoir anonyme reproduisant à l'échelle de l'individu les forces adaptatives qui conduisent au conformisme. Celui-ci est sujétion consentie à un modèle culturel englobant la pensée et la sensibilité devenu une autorité d'autant plus efficace qu'elle reste impersonnelle” (*Le banal*, p. 17).

¹ [...] “la force qui nous fait agir comme *on* agit, penser comme *on* pense, etc., nous amenant ainsi à nous donner un moi « inauthentique » et impersonnel” (P. FOULQUIE, *Dict. lang. phil.*, p. 496).

² “Ce *Man* qui, dans le fond, n'est *personne*, définit la forme extrême de l'existence en commun. [...] C'est *lui* et non *moi*, le véritable sujet de la vie quotidienne” (A. DE WAEHLENS, *La phil. de Heidegger*, 74, in P. FOULQUIE, *id.*, *ibid.*)

³ Sl. “An dra hag an den e preder Heidegger”, KIS-587, La-12, p. 151.

“Le suffixe breton *-ant* marque une qualité, une disposition des personnes ou des choses ; il répond à divers suffixes français, notamment à *-if*, *-able*, *-ible*, *-ant* : *greant*, *oberiant* actif ; *eveziant* attentif, prudent ; *lavariant* affable ; *likant* (balance) sensible, (chemin) roulant T ; *kasant* (chemin) roulant L ; *skalfant* (goémon) fendif, qui se fend, etc.” (F. VALLEE, *Suppl. au Grand Dict. fr.-br.*, p. 9, v° *-ANT*).

Advevadur ur gedrann a dremen peurliesañ dre lies lankad. Al lankad I, a rafen awalc'h anezhañ lankad ar “soubenn gezivik” : luskedoù a bep seurt, andassell ha poentek, a ren war ar yezherion, pep hini o sevel gerioù evel ma teu e teu, hep sol na pal (el lankad-se da skouer edo TALDIR o komz eus *ur vro boblus* pe walarnegerion 'zo oc'h ober anv a *zoareoù bugelel*). Al lankad II a zeraou pa zinod durc'hadurioù ster ; ar yezher ned a mui ent poentek d' ar gerioù, met ent kevanek d' ar yezh, he c'haout a ra d' e greud, he eroueriañ a ra gant e wad evel un eil korf, ur c'horf lavar a zo ar soniadoù, al luniadoù (hanc'herioù, kedrannoù, h.a.) kement all a izili anezhañ ; ur bount, graet gant muioc'h a gedouezañ eget a emouezañ a ra dezhañ da skouer goveliañ *poblek* a-leteñveliezh ouzh *gwezek* ha *poblus* a-leteñveliezh ouzh *edus*, o tigej e se pep a zure'hadur ster d'an daou lostger — durc'hadur ster, eleze digorded, bezusted ha dispisted bras pe vrasoc'h. Al lankad III zo hini ar reolennoù : ar geriadurour, ar yezhadurour a ziskenn war an dachenn war-benn skoueriekaat, merkañ harzoù d'an durc'hadurioù, c'hwennat an durc'hadurioù izil ; bennozh dezho e furm eskern e korf ar yezh ha, mar deu pezh a oa durc'hadur neuennus da sonnaat ha d' ober ur ster resis, emañ stabilaet ar sol ma vo durc'hadurioù nevez evit dispakañ diwarnañ ; VALLEE, o strishaat steriegezh al lostger *-us* d' ar c'heal “possibilité” (VALL. XXII), a roe dre se esaou da lostgerioù all evel da skouer *-(h)ei*at a zeuas en arver pemont vloaz goude (sl. KIS-321, La-08, pp. 263 hh.). Emdarzhegezh ha reolennerezh lerc'h ouzh lerc'h, diorreidigezh ar yezhoù a zisoc'h eus ur monedone etre al lankadoù II ha III.

Al lostger *-ant*, bet deskrivet en e lankad I gant KERVELLA (“*-ANT* a vez kavet peurvuañ dindan ar stumm *-AMANT* : *gouarnamant*, *gwiskamant*, [...]. Gerioù all : *badiziant*, *batimant*, *koumanant*...” , *Yezh. bras ar br.*, p. 437) a voe desellet el lankad II gant VALLEE, evel hon eus gwelet a-zioc'h (“qualité, disposition des personnes ou des choses”) ; abaoe VALLEE, n' eur ket aet pelloc'h eget al lankad II. Dinodet ez eus un durc'hadur ster nevez pa voe savet Br. *meziant* (“[...] reiñ buhez d' al lostger *-iant* endro ; ne c'haller ket mont re vuan evit spisaat ur ster dezhañ ; evel just, gant an arver kentañ-mañ en em gav divrazet un durc'hadur ster”, KIS-410, La-09, p. 449) — e gwir, ne oa ket un durc'hadur ster ent strizh : *-iant* en degouezh oa plaket ouzh ster al lostger Gl. *-iciel* hag an termenoù all : *c'hoariant*, *prestiant*, h.a. a yae d' ober ur steudad spis ha reizhiadek. Eginoù durc'hadurioù ster gwirion a gaver avat er Jedoniezh, gant *muiant* (Gl. *majorant*), *leiant* (Gl. *minorant*), an daou-mañ oc'h adkavout ar roud treset gant VALLEE : “marque une qualité, une disposition...”, gant *strewant* (Gl. *écart-type*), hemañ o verkañ un dedroadur ez eo moarvat re abred evit klask ober meiz warnañ.

Douget on bet da gemer *-ant* evit luniañ kevatal brezhonek Gl. *banal* dre an abeg-mañ da gentañ : aze hon eus d' ober gant ur meizad bevennat ; en hevelep doare ma 'z eo *an nen* “naouus da furn eizhañ ar vuhez voutin” ez eo ar *banal* naouus da zerez eizhañ an dibersonel ; en degouezh-mañ, *-ant* a verk seul aesoc'h ur par tralenat ma teu da lostger d'ur stirann anverbel, ananvel, loet en arlez eus an ergeñveriñ ; (*-us*, *-usted* a sachfe etrezek keal ur c'hallusted, ur c'hrausted ha betek un ober *nebiñ*, hogen den na tra ne oufe bezañ divoud an kez ober). Dav eo merkañ e ran hevelep kinnig hervez spered al lankad II hag ez eo an displegatur a roan da intent evel ur striv d' ober meiz goude taol war un dibab lusket gant ar c'hedouezañ kenkoulz ha, ma n'eo ket muioc'h eget, gant an emouezañ.

An termen **nebant**, a ginnigan evel kevatal da Gl. *banal* en e ster arnevez, a ve war un dro adanv ha pennanv gourel, pezh na virfe ket a zeverañ diwarnañ, diouzh ma ve ezhomm, adanvioù evel **nebantel**, **nebantek**, h.a. koulz ha verboù evel **nebantiñ**, **nebantaat**, h.a. D' e amprouiñ e klaskin treiñ arroudoù all eus levr SAMI-ALI, gant seul vuioch a jourdoul ma sklaeriont domanioù a zo e-kreiz hon preder.

“Ar gudenn gant an nebant eo e tenn mui ouzh mui ar gwerc'hel, a zo war un dro ar poellel hag ar c'halvezel, da gemer lec'h an dec'hmegel. An dec'hmegel avat zo unanet dre ul liamm bonel gant an ervannañ, ken e teu en argraf en-dro, en arbenn eus an nebant, kudennadur a-bezh an ervannañ e stumm nac'hek an diouer a ervannañ : ar gwerc'hel n' eo mui nemet ar pezh ez eo.

“Evitañ da vezañ boull kenan, e chom gant meizad an nebant ur c'hondon a gevrin a zo ar c'hevrin end-eeun eus pennaenn an hevelepted. Houmañ, diarc'het gant an dezevout evel rekis d' e gevazasted outañ e unan, eo a c'hallusa an nebant evel gourleizh. Ar gourleizh n'eo ket un nac'h dezevout, met un diouer dezevout e ser un asvan dezevout. Amañ n'eo mui an hevelepted un diarc'had da werc'helaat dre benn ma 'z eo gwerc'hel endeo. Setu perak e sav raktal an aters war an div berzhiadezh en deus an nebant ken en dezevout bonel ken er geriennoù sonnet deuet en e lec'h. Ha dre ma 'z eo ar geriennoù-se arreadek ha skoueriekaet, n' eur ket evit dispartiañ an hevelepted dezevet evel nebant diouzh ur c'halvezerezh a 'r c'henderc'hañ ha diouzh ur galvezouriezh. [...] Da heul, diarc'had an dezevout a ya d' un diarc'had a gemplegañ. An nebant hon c'has betek kreiz ar pezh hon laka heñvel, na pa vennfemp, dreist-holl pa vennomp, bezañ disheñvel. Stignañ a ra trap an hollek aet d' an un ha d' an all, a ra d' an holl bezañ unel.

“An *nebant* hon laka da ematersiñ war ar pezh na c'hell ket bezañ direet d'an hevelep, eleze an dezevout diemouez. Dezevout kevazasted dic'hallus an un ouzh an un, dizoubladur an endalc'hed diskelat hag enkelat, bezañs diwel an treuzlec'hiadoù hag an dazbec'hiadoù. Hogen, ma n' eus netra en arun gant ar pezh ez eo, emañ ar pep olañ gant daouelezh ar bout hag an hañvalout. Ul lorb eo an *nebant* e unan e kement ma kemer lec'h un dra all bep tro. E se ez a arlakadenn freudek an diemouez d' ober ur brouenn voudoniel eus anvezout an *nebant* — pa empleg hemañ ez eo un dra ar pezh ez eo.”¹

SAMI-ALI a ren war pennaenn an arun¹ un arzaelerezh bredkevredadel dre ziskouez an *nebant* evel azon eus an *trefu* er sevenadur kempleget dezhi. An un azon a

¹ “Ce qui fait problème dans le banal, c'est que le réel, qui est à la fois le rationnel et le *technique*, tend de plus en plus à prendre la place de l'imaginaire. L'imaginaire qu'un lien fondamental unit à la projection de sorte que, par le truchement du banal, c'est toute la problématique de la projection qui se trouve de nouveau abordée sous son aspect négatif d'absence de projection : le réel n'est plus que ce qu'il est.

“Quoique des plus transparents, le concept de banal garde un fond de mystère qui est le mystère même du principe d'identité. Ce principe où s'exprime l'exigence d'adéquation de la pensée à elle-même rend possible le banal en tant que redondance. La redondance n'est pas négation de pensée mais absence de pensée dans un simulacre de pensée. L'identité ici n'est plus une exigence à accomplir puisqu'elle est déjà un fait accompli. C'est pourquoi, d'emblée, le banal nous interroge sur sa double appartenance à la pensée la plus essentielle et à ce qui en tient lieu dans des formules toutes faites. Et comme ces formules sont le répétitif et le *standardisé*, la pensée de l'identique dans le banal est inséparable d'une technique de production et d'une *technologie*. [...] L'exigence de pensée est désormais exigence de conformité. Le banal nous conduit au centre de ce qui nous rend semblables, même et surtout quand nous nous voulons différents. Il nous tend un piège qui est celui du général devenu le même et l'autre, à partir de quoi tout le monde est unique.

“Le banal nous interroge ensuite sur ce qui ne peut se réduire à l'identique et que définit la pensée inconsciente. Pensée de l'impossible adéquation de soi-même à soi-même, du dédoublement du contenu en manifeste et latent, de la présence invisible des déplacements et condensations. Or, si rien ne coïncide avec ce qu'il est, la dualité de l'être et du paraître est ultime. Le banal lui-même est un leurre dans la mesure où invariablement il vient remplacer autre chose. La théorie freudienne de l'inconscient constitue de la sorte comme la preuve ontologique de la non-existence du banal, au sens où une chose serait simplement ce qu'elle est.” (*Le banal*, pp. 9-11.)

¹ SI. “Pennaenn an arun”, KIS-516, La-11, pp. 51 hh.

voe anvet *unventegezh*² er bloavezhioù c'hwegont, a anver hiziv *unpreder, dereat ent politikel, hevelebouriezh*... Dre erdreñ ouzh ar Bredelfennerezh — en ur forc'hiñ diouzh FREUD war grefen 'zo evel an *trefu er sevenadur* end-eeun — e tiskouez SAMI-ALI an un damant ha prederourion all evel MERLEAU-PONTY, MALDINEY, BARBARAS, Hans JONAS³ : dieubiñ ar preder diouzh bac'h an arun hag hollveli an areg. Koulskoude, o harpañ betek re war ar pezh a ra anezhañ “la pensée inconsciente” ez emlak en arvar da glask ar remed en dangorelezh. Ha ne ve ket kouezhañ eus bac'h strollennel an nebant e bac'h hiniennel an diemouez ? Hogen, a dra sur, levr SAMI-ALI a zellez amploc'h ha donoc'h addispleg eget an nebeut linennoù-mañ. Addispleg a garin ober pa 'm bo goar. Klask ur c'hevatal brezhonek da Gl. *banal* en e ster arnevez ne oa ken va amboaz o voulc'hañ an notenn-mañ.

² Gant Herbert MARCUSE el levr a voe ur bibl evit stourmerion Mae 1968 : *One-dimensional Man. Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society*, Boston, 1964. Sl. “Gl. **dimension**”, KIS-517, La-11, pp. 65 hh. & 72-73 pergen.

³ Sl. e La-12 : KIS-514, -516, -517, -524, -540.